

Улус судунуң соңгулдаларынга

У Т К У Ш Т У Р

УЧАСТОКТАР БЕЛЕН

Районнарнын болгаш хоо- АТБ-ниц. «Востоксантех
райларнын улус сууларынга тажа уястогунун республи

МӨНГҮН-ТАЙГА

ийиги арын ● 1976 ч. апрель

ТЕХНИКА СЕПТЕКЧИЛЕРИНГЕ

га тааржыр номнарны бичигдип ап, үнелиг арга-сүмелер ая болурдлар.

ыйынг машина-лиограф.

ийиги арын ● 1976 ч. апрель

БИОЛОГИЯ АРГАЗЫ—КЕЛИР ҮЕНИИ

«Үнүштер камгалагынын албанын сайыраңгайылар болгаш быгылаар. Көдө ажил-агый культураларынын жээкчилери-биле демиселди биологтук аргаларын улам кыйып хөгжүдери хандарар».

(1976—1980 чылдарда СССР-нин улус ажил-агый хөгжүдериин кол угланымшкынырылган).

Көдө ажил-агый культураларынын жүзүктүр чоруун бедилеринге үнүштерин жээкчилерден, аарыглардан болгаш бок үнүштерден камгалаары чугула ролюу ойнап турар. Хоралакчыларга уур демисел чорударынын агротехниктиг, химиктиг болгаш өскө-дээ аргаларынын аразында биологтук арга онза ужу-дузалыг бооп турар. Ол—таварылга өвөс.

Хоран-химикаттарын калбаа-биле ажыглаарга, оларнын саалдары чугула демисел чоругу-кан чүүлдерге өвөс, харын үнүштерге болгаш дириг амы-тан, күш аймаанга бөзүн ба-гай саалдары чедирери иле-рөөн. Оон түннелдине чамдык организмдерин ууткап турза-даа, көдө ажил-агый үнүш-терге хоралыг бир чамдык ор-ганизмдерин улам хойу-биле өстүрө бөр, чүте диле ол ор-ганизмдер хоран-химикаттарга уу-ру тууштуг байдалды бо-дунга сиңирип алган турар.

Көдө ажил-агый культураларынын хоралакчыларына—хээкчилерге, аарыгларга болгаш бок үнүштерге уур де-миселге дириг организмдерин болгаш аарыглар тыгылдыры-чыларын ажыглаарында үн-дөттөнгөн биологтук арга-да ийдиңгеттер чок. Бо чугу-ла арганы калбаа-биле ажил-лаарында уаг кичээнгейн уг-ландырып турарынын ужу-ру-дөй мыда.

Амгы үеде үнүштер аары-ларынга уур демиселге ажил-лаары-биле паразит болгаш ка-рамдык насекомнары—эн-томофилларын, патогенниг микрорганизмдерин, антиби-отиктерин хой аным хейби-отерин шичилээп болгаш шичи-леп турар. Бо чүүлдерин ду-заа-биле СССР-де чыл саны-кан калбаа-биле ажил-агый культураларын камгалап турар.

Сөөлүг чылдарга бистин республикада хээкчилер-биле (орс, күске, күжүгөн би-лаш оон-дээ өскө) демиселге бактероцидизм дээр биологтук

препаратты ажыглап турар. Бо дээрде хээкчилер орту-зунга аарыг нөмрөдир бакте-риалар холан эм-дир. Ону ажил-агыйларын чачын баг-таар республиканын бакла-бораториясында белеткен ту-рар.

1975 чылда бо эмни 4330 га шөлгө чаптырып, ажил-лаан. Төктөр чөргө-ле 1—2 кг эмни чаккан. Оон түннелдине ол шөлдерде бүтү өргөлерин 69—79 хуузу шуут уутка-тынган. Он эки түннелди Баа-Хем районун ажил-агыйларга чедип алган, а Кызыл райо-на—38 хуу болган. Дөштүг өвөс болган чоруктук чыл-дааны—оон орай хуусаада ажиллап иргенерин болган. Бо арганы барыч аюнда ра-йоннарга—Чөөн-Хемчик, Ба-рыч-Хемчик районнарга мар-тың төнчүндө, өскө чөргө-ле апрель айынын бирги болгаш үшкү декаданында, өскө-дө чугулаага, көк үнүг аялдар мурунда ажиллаарга дөштү-турар.

Амгы үеде баклаборатория дык хой ажил-агыйларын чачын багтаар бактероцидизм белеткен, кичилээ-дээ чыгы берген чөргө ол эмни калды-дээ чылдаган чокка сөөртүп албайн турарынан, ону шыгжаар чөгүр чө-чө-

гулган өскө ажил-агыйларын чачын куусадир арга чок бооп турар. Белеткен эмнени Чөөн-Хемчик, Ула-Хем, Та-ды, Кызыл районнарын ажил-агыйлары бо хүнүрде сөөртүп алыр негетинин ту-рар.

Ногаалар, колдуунда-за ка-пуста буруу ууткап, чир курттарга уур моон мурун-да хлорофосту ажиллап турган болза ам энтобактерин-3 деп эмни ажиллаары ажилыг аларган. Эмни республикаже хөөг хөвирлиг чоруктуу турар болганда, ону суга өндирер, ажиллаарыга чедир 2 шак турда белеткен алыр. Бо эмни ур шыгжаарга, курган аялдар болгаш дөштүг чорук чиде бөр. Оон дөштүг чедип алы-рынын эң дээр хуусааары мындыг: агаарын температу-разы 24 градустыг турда гектарга 500 граммны, 20 гра-дустыг чыгы турда гектарга 2,5 кг-ны ажиллаар, 14 гра-дустан өскө-дө бөр болза, ону ажиллаар хөрөк чок. Шөгги, курт-кымыскактар 6—8 шак-тардан 10—12 хонук иштинде ууткаптыны каар.

Эрткен чымын Тады, Каа-Хем, Кызыл районнарын сөөктөрүнн тараан 182 га чөргөй капусталында энтоба-терин-3-тү ажиллаан, оон

дөштүг 82—98 хуу болган. Ажилыг насекомнары—энтомофилларын тускай чө-р-лөргө өстүрөш, хоралакчы курттар көвүдөн шөлдерге са-лыры чугула. Паразит болгаш карамдык курт-кымыскактар-ны, өскө-дээ организмдерин ажиллаарынын аргалары хой, ону ажил-агыйларын специ-алистери эки билер, оон ыңай баклабораториядан тускай кон-сультацияларын база ап болур.

Бо таварылгалар колдуунда-ла Би-Хем, Каа-Хем районна-рын чамдык ажил-агыйларын-га кол хамзаары.

Ыңчагыш үнүштер камга-лаанын организми чорудар төлөдө, агрохемчеглерин чо-гуур хуусааларында эрттерери, химиктиг ажиллап кымыс-кымыскактарын аялдары, биолог-тук аргаларын ажиллаары чугу-ла бооп турар. Ол ыңкаш игоза тараан участоктарже ажилыг насекомнары хойу-биле хараа туур төлөдө, олар-нын өзүп көвүдөрүнө таар-мычалыг байдалы тургузары, база чугула. Он чедип алырда, игоза участоктарында морюв-ту, койптарын хойу-биле та-рыыр хөрөк.

Г. КРЮЧОВА, республиканын үнүштер камгалаар станциясында лабо-ратория агроному.

Часкы хем эрин.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоотку.

КӨРҮКЧҮЛЕРГЕ ААЛДАП ЧОРААН

Улаан-Удэниң «Дружба», «Прогресс», «Родина» кино-театрларына «Мосфильм» сту-дия суралыг апон режиссер Аккра Курасованың тургуска-ны «Дерсу Узала» деп чаа кинофильмин баштайгы көр-гүзүлери чоруп турда. ки-нонун совет режиссеру В. Ва-сильев, тургузукчу операто-ру Ф. Добрынин, кол роль-дун ойындагы РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-нин улус-тун артизи М. Музук олар көрүкчүлөр-биле ужурашып, кинону тыгтырып турганын тыгтырып. Режиссер, опе-ратор, артист Наместни-ко-демент заводдун Селегенин педлоло-дээ кино-комбинатынын ажилчылары, туугулары-биле база ужу-рашып.

Фильмин кол оператору Борис Добрынин РСФСР-нин уран чүүлүнү алдарыг ажиллаачылар, Курасов план-нанын лауреады Улаан-Удэ-ге төртүткөн. Көрүкчүлөргө ол кол рольларын ойында-нып.

Улаан-Удэниң «Дружба», «Прогресс», «Родина» кино-театрларына «Мосфильм» сту-дия суралыг апон режиссер Аккра Курасованың тургуска-ны «Дерсу Узала» деп чаа кинофильмин баштайгы көр-гүзүлери чоруп турда. ки-нонун совет режиссеру В. Ва-сильев, тургузукчу операто-ру Ф. Добрынин, кол роль-дун ойындагы РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-нин улус-тун артизи М. Музук олар көрүкчүлөр-биле ужурашып, кинону тыгтырып турганын тыгтырып. Режиссер, опе-ратор, артист Наместни-ко-демент заводдун Селегенин педлоло-дээ кино-комбинатынын ажилчылары, туугулары-биле база ужу-рашып.

Фильмин кол оператору Борис Добрынин РСФСР-нин уран чүүлүнү алдарыг ажиллаачылар, Курасов план-нанын лауреады Улаан-Удэ-ге төртүткөн. Көрүкчүлөргө ол кол рольларын ойында-нып.

Улаан-Удэ.

В. НИМБУЕВ.

СОНУУРГАКТАРГА ЭРТЕ БУРУНГУ ШАК

Прага хорайын Старо-меште шөлүдө суургаларын кырында делегейде эң ууан наамыг хорай шаптарынын бирөөн ажиллап турар. Ол шакты XV чүг чылдын эгезин-де алаа тургускап, ол үч чө-рлүн астрономиктиг шаг үеин айттып турар болгаш Хүншүн, Алим шимчээшкенин база көргүзүп турар. Оон аңай чө-рүчүкү Иоанн Местиниң чу-рааны календарда хууна ба-за көргүзүп турар. Талың-ла бир шак болгаш-ла суургалар-

тын ийи көзөмөчтөгүштери ажиллаа хона бөр, оон шөл-дө турганага кып-биле ча-лап кылган Воитех Сухары-нын скульптурасы көстүп эр-тер.

2260 көзөмөч тургустууш ол парча механизмин шакты Рудольф Валентин ам 42 чыл ийиңде камып ажаан кала-галар турар. Оон суургаларын педлолола үш улаа хайгаар-көрүп, аштап, чап хөрөк аяарганда сөөктөгүн-дээ кы-лык турар.

Аргыла төвөлөрүн ка-жап чогатаалыг? Тоолукур чугула-дээ алыр, олар Весе-цията тыгылган. Ычтаарда уран чүүл-биле холбаалыг эр-лер дүтөп аргаан пөс-биле кылган уктарын келди тур-гашар. Ычтаала-дээ олар ды-ка өчкөк, эде-хөре тыгтырмас турган. Шак ол ойда кижилер эде-хөре тыгтырар уктарын аргыла-биле аргыла төвө-лөрин чогатаалы.

«Судьба быта» журбалдан.

УКТАРНЫН ХАРЫ КАЖЫЛ?

Кржилер ууун болгаш кыска уктарын үрдө бөр келди кел-ген деп болза бөр келди аа? Шына-дээ үрдө бөр чүе-дир. Оон балыктар чүе—ар-хөөлөттөрүн тыгылган. Егип-тө чөргө бистин арависка-чедир 3000 чыл калында би-чин урут угу тыгылган.

Уктар Бурунгу Грешига ба-а-ла билингир турган. Ы-чтаала-дээ олар калбаа-биле ажиллаптынып турган, чүте дөртө гректер боттарынын эжелекти дайышары чыгып чурттарга чоруп турган болган. Ийдиңгет. Ычтаалы оларга бутту чыгып дааттар-болгаш илг алашкан кам-галаар сапалар-ле четир турган.

Рамге уктарын модалы Гер-

мадиялан чедип келген ол чөргөй уууу чылаптынып тыгылган камгалаар со-рулга-биле келген, ууун дүк болгаш алы уктарын келди тургашар. Ол чүүлү рым хө-рөжөөн өтүчө берген, а оон соолар эр ууус баа ук-нели кирипкен.

Аргыла төвөлөрүн ка-жап чогатаалыг? Тоолукур чугула-дээ алыр, олар Весе-цията тыгылган. Ычтаарда уран чүүл-биле холбаалыг эр-лер дүтөп аргаан пөс-биле кылган уктарын келди тур-гашар. Ычтаала-дээ олар ды-ка өчкөк, эде-хөре тыгтырмас турган. Шак ол ойда кижилер эде-хөре тыгтырар уктарын аргыла-биле аргыла төвө-лөрин чогатаалы.

Улаан-Удэниң ачы-ду-заа-биле кижилер дириг амы-таннар делегейинде арес-шу-дурту азыралып үнөш, бойду-ту чачырып, чырын чөргө бо-дуну тускайлап амыралып эгелзөн. Кижилер культуралы, уран чүүлүн болгаш эртем-техникалык, кайгамчык чо-гаалдары тургустал. Октар-гайже башымын кылган, ам-дээ кижилер не басаан делегей-ге алы-чорук кылдырып «чалгыларын» хөрип турар. Бүтү-ле чүеин кылдырып ма-териялны сайгалаптынып эгел-диз хөрип—мөдөлөр турту-вер угаанын кыска болу-ла-ла кижилер алы тургустал-биле, бодуну күрөж-биле кылып турар-дыр.

М. НИКИТЕНКО, биология эртемдеринин док-тору. («Неделя» солундан).

УРАН ЧҮҮЛ УЧИЛИЩЕЗИНДЕ

Кызылдың уран чүүл училищезинин сургууларды теоре-тиктиг билиглерин практика-биле ханы холбап, келер үе-ниң мергендилгилерин болурунга боттарын белеткен ту-рарлар.

ЧУРУНТА: урер хөгжүм орнестрининг ичээлинде (үстүн-де), бирги курстун сургууларды Улусчу чогаалдык бажы-нын ажилы-биле таныгып тур.

В. СЕМЕНОВИЧНИНГ ФОТОЛАРЫ.

Силерниң хууда үлегериңер

ШҮГДҮНҮП КӨРЭЭЛИНЕРЕМ

Башкы А. Маскырын бол-гаш бажыкы Ч. Колдуң «Шыгаш» паратынган чүүл-деринин аялы-биле боттук бодалын чугаалаар болон олур мен.

Урутларын кижилерди—ада-нелерин чүте хууда хө-рөк өвөс, а коммунист кижилерин чырылбас көзө болур.

«Ажил шыгаш төвө берди хө-стүм» деп ирлал турары деп, шына-ла чымыштыг ишти дооскан, ада-нелер чынып кел-лр. Бажыкы ажил-агый-биле да кылга чогуур чүүлдерди арбын. Кол-ла чүд болза, ө-бүлениң кежигүннеринин кижилер бургуу бажыкы кылыр ажилдыг турары чугула. Чам-дык өг-бүлөлөрдө бажыкың бүгү-ле үрүмкө ажилдарын алазы азы кыргаш-авазы са-гыш човап кылыр, өскөдөр тоовас болгулаары чөргө шы-н өвөс. Ындыг өг-бүлөлөргө ава-зын, кыргаш-авазын теле-визор бөр, кинолаар шыг чок болгулаар. «Алам кылып наар ийиң!» «Кыргаш-аваз нексенер, хостук кижилер сава-ларын чүп тургай-ла» дээр, азы оон көдөргө «Хөрзөгүн ууустун ажилы» деп ховзар-гей болалга алынап, бажыкы чымыштыг кижиге би-чыл-дээ дуаазы чок эр кижилер тургулаар.

Хостук шак-үеи урутлары-биле эрттерери аажок улук кижилеринде ужу-руктамы. Бажыкы ажил-агый-ке-жээк кылыр өрөөнөргө уру-лар алынада бергаш ажил-дыр ажилдар болур. Амгы үе-де партиянын XXV съездинин шиктилерин амыдырал-га ботталдырып, ону беш чы-лаа киштерин, эвөөш ча-рыгдалыг, хой продукцияны бөр деп лоуу-дө ажилдар турда, урут-ларым кижиги келзөөлөр кылдыр кижилер-дери деп чагай үүлө тур-бө? А ол бүтү өг-бүлөдө эг-дээр.

Ада-нелер дээрде бүдүр-гөниң шалымчыларын, хууду-лук кижилер болгулаар. «Ачам туткан бажыкы-дыр!» деп оол чоргаар чугаалаар. Ачаам чачын келгеш, огунун өрөөн-дө баккылаар—«Чө, шынага калдыг хүнелдиң, оглум!»

Ону классым ачаашып бе-зип экти бөлүк турун келгеш, ийи беш саалдарын көргүзөр. Оон нокчу өскө-дө сала тыр-гаш, «хуушша манша келгеш, чагай чөмчү, столга өккө-дөр. Ачаам бажыкы келер хөтти бо-ла келлр. Аж шай-биле ка-ды тулутун чаа чүүлдерин, шыналаа болушкунуларын адашкылар аажок хөрөжөөн олурар. Адаам, оглу—бау-дур найрадыг, эң-не чоок кижилер.

Авазы каттырып кирип ко-лар. —Ачый, ачамың чаражын көрөм—деп, оглу хуушчурун олар.

—Апрель 17-де суббөткө-тө даараар чаа модалың платфелерин шилеп турдуус!»—дээр, авазың өөрүшкү майлап аажок.

Хеймер кызы шыналаа көз-гөң шиктикти столга чыгып чокка салып каар. Авазы аажып көргө, ол хүн келген ады кичээлди дөргүңгө эй-тордун болур.

Ажылчыл өг-бүлениң амы-дыралында бичин чурумал-ды көрдүсүз. А чамдык өг-бү-лөлөрдө байдал шуут өскө бо-лгулаар.

Ада-нелер ажил-хожуу-би-ле ийи-ла бурулдаткан турар, урутларын боттары хара-шаа-биле өөрөшөр, өөрөмөс-дээ болгулаар. Огунун канчаар өөрөшөр турарын билбес ада-лар ам-дээ бар. Амгы үеде элзид оолдарын кижилеринде өвөс сагыш салыры чугу-ла. Эртем-техниктиг револю-цияны чылдарында бичин оолдар 5—6 класс чедип чо-рааш-ла, хойуу билер алаар. Ол-ла үеде олар улук оолдар

өттүкүсөр.

Өг-бүлө кижилериндеги чү-дөп агазгелери?

Мындыг айтырыг амык-даа, элзиди урут-ларымды хосту-даа өг-бүлөлөргө дөңгө со-нуургалын турар боор. Шы-на-ла!

Ада-нелерин хостук шыг эвөөш-дээ болза, бичин-ле чөй-лөк үеи урутларга бөзү чугу-ла. Урутларын, оолдарын амык чүд сонуургал, күзөп чө-рүлү? Оларын амык-даа, шына-ла чымыштыг ишти дооскан, ада-нелер чынып кел-лр. Бажыкы ажил-агый-биле да кылга чогуур чүүлдерди арбын. Кол-ла чүд болза, ө-бүлениң кежигүннеринин кижилер бургуу бажыкы кылыр ажилдыг турары чугула. Чам-дык өг-бүлөлөрдө бажыкың бүгү-ле үрүмкө ажилдарын алазы азы кыргаш-авазы са-гыш човап кылыр, өскөдөр тоовас болгулаары чөргө шы-н өвөс. Ындыг өг-бүлөлөргө ава-зын, кыргаш-авазын теле-визор бөр, кинолаар шыг чок болгулаар.

«Алам кылып наар ийиң!» «Кыргаш-аваз нексенер, хостук кижилер сава-ларын чүп тургай-ла» дээр, азы оон көдөргө «Хөрзөгүн ууустун ажилы» деп ховзар-гей болалга алынап, бажыкы чымыштыг кижиге би-чыл-дээ дуаазы чок эр кижилер тургулаар.

Хостук шак-үеи урутлары-биле эрттерери аажок улук кижилеринде ужу-руктамы. Бажыкы ажил-агый-ке-жээк кылыр өрөөнөргө уру-лар алынада бергаш ажил-дыр ажилдар болур. Амгы үе-де партиянын XXV съездинин шиктилерин амыдырал-га ботталдырып, ону беш чы-лаа киштерин, эвөөш ча-рыгдалыг, хой продукцияны бөр деп лоуу-дө ажилдар турда, урут-ларым кижиги келзөөлөр кылдыр кижилер-дери деп чагай үүлө тур-бө? А ол бүтү өг-бүлөдө эг-дээр.

Танды район.

О. КОРОДА.

АРАГА—МЭЭ-МЕДЕРЕЛГЕ ХОРАЛЫГ

Альгоголь кижинин органи-зациянын клеткаларын кезик-чамдыгы, а харып чамдык келестерин булу-булу-биле мушуралып, оон килородун чуртун кааптарын эртемдер-пер чоокта чөй шичилдөөнөр. Чөмөшкениңке болгаш килород кааптар-лаа мээни ирерлерин эң-дө дүргө минимизация организм дээринге олар кол далган-нар.

Мээниң килородун алкоголь-капчак чок кылып кааптарыл? СССР-нин Медицина эртем-деринин академиянын ака-демик профессор Б. Кисов-сыйын мээге чам эргилдөө-ниң талаа-биле кылып чорут-кан улут шичилдөөлери да-мыргаштар биле бер клет-каларын баш мээинде шуут кармашкан болгашын кайгамчык тода көргүсөн. Бош мээинин нерв клетка-ларында капилларларын легий берилген туудушактары эң-ме-тик чок, а дириг амытан-нарын болгаш кижинин өскө организмине олар өвөш.

Профессор Б. Кисовский мээ-ге хан эргилдөөнүн капил-ларлар-биле хармашаларын-дан аңгыда характер талаа-биле ыгаладыг элзэн наш ней-рон хөвирлери барын илерет-кен.

Капилларларга дөштөш, ажилдарын суда болгаш аммурачы чугула функция кыдырыш нерва клеткалары ба-за бар бооп турар, а мээниң улук кыргашы ширимда хө-вирлиг нейроннарын кырып капилларларын чыңа алды-ларын шыа азы бергенери ба-за бар. Ындыг клеткалар өскө-дөргө дөштөш, соокка чок күжүлгөшүнүн ажил-дар болгаш чөмөшкениңке-дээ, килороду-дээ боттарыл-дө хойуу хаара тыгтып алыр-шыктың.

Мээге чуртун кирген капил-ларлар болгаш аргал каан кетип шынап чамдык нерв клеткалары хөвир-хөвир да-мырлардан тургустуушан. Оларын тыгыздыг уштары бир панамер бөзүн чөтөс хөв-изиге алды-мылар кымыл ханнар (эритроциттер) бол-гулаар. Ыңчагыш чүрөк согуш-купуун аялы-биле эритроцит-тер дамдылар дамчып «агып» чоруп турар, дамды хөвирлиг апарылаш чымчак кылыр-гай капилларларга дыгылчаа-

биле дөш эртин тургулаар. Шак кычан эритроциттер ка-пилларларын «саваларын» дамчыгыш нерва клетка-ларына чөмөшкө будумеллер-ниң болгаш килородун кур-лавырын бербашап, нерв клеткаларын ыгалаган чүүлдерди ал чоруп турар. Ындыг болганда, ынаар чө-р-дө оолдуң кырып, сылар чө-р-дө чок шыкшак сагылдырар.

Ыңчаала-дээ алкогольдуу мээ-медерелге саалар-хал-дырын профессор М. Нейс-дан болгон оон ажиллаачы-лары Г. Моску, Р. Пеннотон (АКШ) олар айткан. Арага бөр деп лоуу-дө ажилдар турда, урут-ларым кижиги келзөөлөр кылдыр кижилер-дери деп чагай үүлө тур-бө? А ол бүтү өг-бүлөдө эг-дээр.

Бүдүг эртерин сирт хө-вирлиг арага аймаан кижилер болза, дамдылар ханы дей-дески дөштөш, оларын сагы көвүдөн бар-ла чылар, а та-ныч шимчээшкенин улам оо-жумнап-ла оор. Ажыг арага-

ны хойуу шыкшак тууду-на ка-рак кыргашкенин шикан дол-галдыр турар хөвир-хөвир илбиргай капилларлар шы-лашайн савазын чара теш үнүп келгелер, оон клетка-ларга чүте микроскоп-биле көргө көстүр чам агымшкы-ны болур.

Араганы джикшен соонда шак мындыг таварылгалар кы-зын өскө-дээ организмге болгулаар. Араганың дөштө эритроциттери капилларларын дуй алы бөргө, организмни клеткалары үрелер. Дөштөргө, чамдык нейроннарын, азы мээниң кол нерв кезөөдө нейроннарын дей-дески ту-дупкан бөдүктөрүн ажил-дың соокка бөзүл-дир.

Чайгаар-ла мындыг айтырыг тыгтып эвөр: арагалар кижилер нерв клеткаларын огулгенин үрелешкенин чүте ол дораан-ла багай чүтеге чө-дөрбөй баргылаары? Бир өвөс баш мээинин чамдык ошпагыларын сактып нөвө бокуу-дээ, ол айтырыга ха-рып көндөс болуун алаар.

Сөөлүг мээдөргө баулар алдыга, чүте мээниң улук кардыла бөзүн 14 миллиард хире нерв клетказы бар, а ка-

пилларларын нини уууну 1200 километр! Ындыг болган-да, араганы чүте мээ-дээ ажил кижилерин деп бөзү чү-дө, азы муң-муң нерв клетка-ларын үрелешкенин болу-рга бөзү баш мээинин функ-цияны, оон тургузууна мынды-ла конугат ошпагы эс-керининин болбайн баргы-лаар.

Мээ-медерелге араганың сал-дырынын дугайлыг Нейс-дан көндүрүп турар айтырыг амдыла шууту-ла факты-ларга хары бооп шыдаас. А совет эртемдери В. Ваши-ков биле И. Королешо мээниң нерв клеткаларыне алкоголь-дуу шуут сиңип кирип тура-ры бо соолу чылдарда шичи-лээш, шынаптынар. Арага аймаан чыгыш дугайлыг бөзүп ижерге, оон «иш» мээ-ниң клеткаларына недела дүргүзүлгө арыбайн «чоруп» олар мала тодараткан. Араганын шыкшак соонда чөм хайылдырышкынынга болгаш нерв клеткаларынын составы чамдыкта хөвирге алы-ныс хир